

НОВЕ У ЗАКОНОДАВСТВІ

11 квітня 2023 року Президентом України підписано Закон України від 23.02.2023 № 2937-IX "Про колективні угоди та договори" (далі - Закон № 2937). Більшість положень Закону набувають чинності через 6 місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану.

Проте розібратися, що нового пропонує цей акт, можемо уже зараз.

Нові види колективних угод

З метою сприяння колективно-договірному регулюванню трудових відносин у тих ситуаціях, де за раніше чинним законодавством це технічно не було можливим, новий Закон № 2937 статтею 2 вводить термін "галузева угода обмеженої дії - письмовий нормативний документ, що укладається в галузях, в яких відсутні репрезентативні суб'єкти сторін (сторони) галузевого рівня, з метою регулювання трудових, соціально-економічних відносин на галузевому рівні". Дане нововведення передбачає можливість укладення колективних угод у певних випадках, коли відсутні репрезентативні суб'єкти сторін відповідного рівня.

Крім цього, стаття 4 передбачила можливість укладення територіальних угод в окремій галузі. Такі угоди можуть укладатися на територіальному рівні у галузях, в яких рішення місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування регулюють оплату та інші умови праці.

Сфера дії та пріоритет дії колективних угод

Стаття 5 Закону № 2937 визначила співвідношення дії колективних угод, які одночасно поширюються на роботодавця і працівника. Зокрема, якщо наявні декілька галузевих (міжгалузевих) угод, застосуванню підлягає та угода, яка укладена за участю центральних органів виконавчої влади та репрезентативних суб'єктів сторін соціального діалогу.

При одночасному поширенні галузевої (міжгалузевої) та територіальної угоди, застосовується лише галузева. Однак в будь-якому випадку **положення іншої галузевої чи територіальної угоди повинні застосовуватись у частині, що забезпечує вищий рівень гарантій та пільг працівникам.**

За чинним наразі законодавством положення колективного договору поширюються на всіх працівників підприємства незалежно від того, чи є вони членами профспілки, і є обов'язковими як для роботодавця, так і для таких усіх працівників підприємства.

Стаття 5 Закону № 2937 дещо змінює цей підхід та **встановлює новий механізм поширення колективних договорів на працівників, що не є членами профспілок.** На таких працівників обов'язково поширюються лише положення колективного договору з питань, що відповідно до законодавства та обов'язкових для сторін колективних угод регулюються колективними договорами. Інші положення колективного договору не є для них обов'язковими автоматично. Натомість, умови поширення таких інших положень колективного договору визначаються цим колективним договором.

Зміст колективного договору

Нововведеннями Закону № 2937 є доволі гнучкий підхід до обов'язкового змісту колективного договору.

Так, статтею 13 визначено, що обов'язково у договорі визначаються строк його дії договору, порядок приєднання до сторони працівників договору, здійснення контролю за виконанням його положень, захисту інформації відповідно до законодавства (у разі потреби), умови та порядок призупинення на певний строк дії окремих положень договору, перелік форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), у разі настання яких дія окремих положень договору зупиняється. Також у колективному договорі зазначається **колективна угода, у сфері дії якої перебувають сторони** та умови якої враховані в договорі (у разі наявності такої угоди).

Натомість, положення щодо організації виробництва і праці, запобігання масовому вивільненню, нормування та оплати праці, гарантій діяльності профспілкових організацій та ряд інших положень, що раніше обов'язково передбачались у колективних договорах, тепер можуть передбачатися у колективному договорі на розсуд сторін та не є обов'язковими для включення до договору.

Призупинення і зупинення положень колективного договору

Нововведенням Закону № 2937 є можливість призупинення і зупинення положень колективних договорів. Так, відповідно до статті 18, сторони колективного договору за взаємною згодою можуть прийняти рішення про призупинення дії окремих положень колективного договору на визначений ними строк. Випадки та порядок призупинення повинні визначатися самим договором.

Натомість зупинення дії окремих положень колективного договору не потребує окремого рішення обох його сторін. Таке зупинення відбувається **у разі настання форс-мажорних обставин** (обставин непереборної сили) за заявою сторони, для якої ці обставини настали. Перелік цих обставин повинен бути зазначений в самому колективному договорі.

Про рішення сторін про призупинення колективного договору або щодо зупинення/поновлення дії окремих положень колективного договору внаслідок настання/припинення форс-мажорних обставин в тижневий строк необхідно поінформувати працівників, на яких поширюються положення цього договору, та орган, що здійснив його **повідомну реєстрацію**.

Тлумачення колективного договору

Закон № 2937 торкнувся також такого проблемного питання, як тлумачення та роз'яснення змісту колективного договору. Стаття 20 вказаного нормативного акту визначає, що **суб'єкти сторін колективного договору вправі надавати тлумачення положень договору, роз'яснення їх змісту, сфери дії та застосування**. А спірні питання, що виникають із тлумачення положень колективного договору, вирішуються в порядку, встановленому його сторонами.

Затвердження колективного договору

Як і наразі, передбачається, що підготовлений за результатами колективних переговорів проект колективного договору вноситься сторонами на розгляд загальних зборів (конференції) працівників для обговорення та прийняття рішення щодо його підписання.

Водночас стаття 22 Закону № 2937 деталізує процедурні моменти такого затвердження, тобто передбачено, що загальні збори працівників є правоможними в разі участі в них більше половини працівників роботодавця, а конференція — у разі участі не менше двох третин делегованих осіб. Рішення загальних зборів (конференції) приймаються закритим (таємним) або відкритим голосуванням більшістю голосів учасників.

Також Закон № 2937 встановлює, що загальні збори (конференція) можуть бути проведені **в онлайнному форматі** за допомогою технічних засобів зв'язку.